

UVNITR VYDÁNÍ

Strašidla ve fyzice	1
Pizamar	2
Naivní umění - Niko Pirosmanni	2
Z historie Litoměřic	3
Kryptozoologie	3
Okolo matematiky	4
Kalendář	4

EDITORIAL

Tak jsem zatím nechal standární výběr témat. Takže po šílené astrofyzice se seznámíme se slovanským bohem a jedním z naivních malířů. Opět něco z historie Litoměřice a podíváme se na Kryptozoologii. A na konec opět pár vtipů a nějaká matematika. A hlavně klid.

NOVINKY

- ☑ Tak začal studený listopad. Kontrolu klubu nechám asi až na jaro.
- ☑ S Krásnou Susi jsem udělal krátký konec, viz web. Melodie k písničkám - ať si každý zabrouká svoje country.
- ☑ Goldbacha jsem v říjnu zase uklidil do šuplíku. Pořád mi stačí Teorie grup.
- ☑ Vymyslel jsem obrázky se svými "mravenci". Bude to cyklus Báje a pověsti.
- ☑ Docela dobrá zábava je řešit úlohy z MO z paměti.

Z DOMOVA

Tak jsem zase tady. Kdo si mě nepamatuje, jmenuji se Linda von Dach. Ačkoliv jsem peršanka, persky neumím. Takže v perštině jsem

لیندا از پشت بام To je, co?

Hlad nemám, ale co mi nesežerou Bony a Rosinka, to sežeru já. V poledne takhle koukám na páníčky, když obědvají. Dají mi ochutnat?

STRAŠIDLA VE FYZICE - HVĚZDNÉ NESTVŮRY

Modrý trpaslík, černý trpaslík a železná hvězda

Velmi malé hvězdy, s mnohem nižší hmotností než Slunce, nezanikají žádnou spektakulární explozí a nehroutí se do černé díry, pulzaru či podobného exotického objektu. Místo toho velmi zvolna vychládají a mění se. Uvedené procesy jsou nesmírně pomalé, dokonce natolik, že v dnešním zhruba 13,8 miliardy let starém vesmíru zatím nemůžeme nalézt objekty, jež vychladnutím a změnami malých stálíc vznikají. Proto zůstávají z technického hlediska hypotetické, i když se v nějaké podobě určitě někdy v budoucnu zformují.

Vědci předpovídají, že až dnešní červení trpaslíci – tedy hvězdy méně hmotné a méně zářivé než Slunce – za mnoho miliard let spotřebují své palivo neboli vodík, promění se v modré trpaslíky a budou slabě zářit bělomodrým svitem. V ještě vzdálenější budoucnosti se pak zřejmě stanou bílými trpaslíky. Uvedených hvězd dnes známe celou řadu, protože se objevují také po zániku stálíc podobných Slunci. Bílí trpaslíci už jen slabě září, a jak se

jejich energie postupně ztrácí, velice pozvolna vychládají – jakmile potom dosáhnou teploty okolního vesmíru, stanou se z nich černí trpaslíci. Bude to však nejspíš trvat neuvěřitelně dlouho. Odborníci odhadují, že bílý trpaslík, který zhruba za osm miliard let vznikne ze Slunce, vychladne do podoby černého trpaslíka asi za 10^{15} roků. To je biliarda čili tisíc bilionů nebo milion miliard let...

V naprosto nepředstavitelně vzdálené budoucnosti, asi za $(10^{10})^{500}$ roků, by se

podle některých teorií mohly klasické hvězdy či jejich pozůstatky postupně přeměnit na železné stálce – studené železné koule, které by vytvořila studená fúze v důsledku kvantového tunelování. Při tomto exotickém procesu by se lehká atomová jádra hmoty, jež běžně utváří hvězdy, slučovala do jader atomů železa-56. Během dalších zhruba nepředstavitelných $(10^{10})^{76}$ let by se pak tyto netečné koule železa postupně zhroutily do neutronových či podobných hvězd a černých děr.

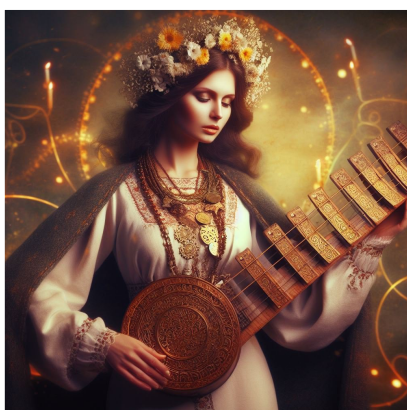
Stanislav Mihulka

SLOVANŠTÍ BOHOVÉ: PIZAMAR

Jednou ze zajímavých slovanských bohyní je Pizamar - bohyně umění, hudby a harmonie. O této bohyni máme málo konkrétních poznatků. Z písemných pramenů se například dozvídáme, že ji uctívali v Jasmundu, v severovýchodní části Rujany (na dnešním území severního Německa). V roce 1168 n.l. tam křesťané spálili její sochu, jako pohanskou modlu a její sláva zanikla. Později byli Slované na území dnešního Německa vytlačeni Germány, do dnešní doby zůstává pouze malá slovanská skupina - Lužičtí Srbové.

Pohádka

Na svých cestách po světě Svarozhich náhodou špehoval smrtelnou dívku jménem Pizamar, která byla výjimečně krásná a čistá. Každý den ji přejížděl na svém hořícím voze, a čím víc ji viděl, tím víc se hluboce zamiloval. Protože to bylo podle jeho vlastního zákona, že bohové měli zakázáno zasahovat do smrtelníků, nemohl se k ní přiblížit; zoufale toužil být s ní, uchýlil se ke změně tvaru do různých podob, včetně vánek, slunečních paprsků a přeháněk, aby se s ní miloval. Každý den

ji navštěvoval a miloval se s ní, ale každou noc také způsobil, že neotěhotněla, protože nemohl dovolit, aby se narodil ilegální kříženec. Pizamar, která neznala totožnost svého milence, se ze situace hluboce zhroutila a pokusila se zabít, ale Svarozhich přemluvil Sudice, aby se Pizamar stalo osudem pokračovat v životě.

Tento neutěšený stav pokračoval ještě nějakou dobu, dokud si bohyně měsíce Chors neuvědomila, co se děje, a přišla za ním, aby

ho tajně prosila, aby přestal Pizamaru mučit. Navrhla, aby z dívky udělal samotnou bohyni, aby již nebylo zakázáno brát si ji jako milenkou. Svarozhich si uvědomil, že to vyřeší všechny jeho problémy, souhlasil a najal Chorše, aby mu pomohla. Svedl bohyni Podagu, aby ji rozptýlil, zatímco Chors ukradla její medovinu nesmrtelnosti. Jakmile Pizamar vypila medovinu a stala se bohyní, nařídil Moreně, aby vymazala otisk její ruky ze zdi podsvětí, a zajistila tak, že Pizamar smrt nikdy nenajde. Pizamara se stala jediným smrtelníkem, který se stal bohyní a plnil roli krásné patronky bohyně hudby a umění.

NAIVNÍ UMĚNÍ - NIKO PIROSMANI

Niko Pirosmani známý také jako Nikala, občanským jménem Nikolos Pirosmanišvili (asi 1862, Mirzaani – 5. května 1918, Tbilisi) byl gruzínský malíř, stylově řazený k naivnímu umění.

Narodil se v obci Mirzaani v Kachetii v rodině zemědělců a vinařů. Brzy osiřel a byl svěřen do výchovy svým dvěma staršími sestrám. S nimi roku 1870 odešel do Tbilisi, kde pracoval jako sluha. Roku 1876 se vrátil do rodného Mirzaani a pracoval jako pastýř. Sám se postupně naučil malovat a roku

1882 si s dalším malířem-samoukem otevřeli dílnu na výrobu reklamních tabulí. V devadesátých letech také

pracoval jako průvodčí vlaků a několik let se pokoušel prosadit i jako farmář. Celý život byl chudý a vedle běžných malířských zakázek byl například ochoten i malovat pokoje a bílit budovy – vydělat si na živobytí pro něho bylo vždy důležitější než estetický program. Na jaře 1918 zemřel na podvýživu a selhání ledvin a byl pohřben na hřbitově Nino, přesná poloha jeho hrobu nebyla zaznamenána.

Dochovalo se asi 200 jeho obrazů, obvykle malovaných na voskovaném plátně. Často maloval zvířata a scény ze

života obyčejných lidí, přitahovaly ho i velké postavy gruzínské historie.

Z HISTORIE LITOMĚŘIC

Zapomenutý královský hrad

Poprvé je litoměřický královský hrad zmiňován písemnými prameny až roku 1359, kdy ho císař Karel IV. nazývá „můj dům v Litoměřicích“. Tento panovník hrad radikálně přestavěl, a to snad v souvislosti s jeho dalšími stavebními podniky, jako byla stavba hradu Karlštejna a pražského Kamenného (Karlova) mostu, přestavba Pražského hradu s chrámem sv. Víta apod. Terén nádvoří litoměřického hradu byl tehdy záměrně navýšen, a protože tu nezbývalo místo pro nový palác, nechal panovník svou velmi objemnou a dodnes stojící stavbu přistavět z vnější strany k severní hradbě a celou budovu vysunout do prostoru parkánu. Podle zachovaných skromných detailů víme, že směrem do nádvoří byl palác osazen na svou dobu velkými obdélnými okny s vloženým křížem

a vstup opatřen honosným portálem s fiálami. Uvnitř nacházíme v síle zdi kapli s kamenným sanktuáři, dále velký krb, srubovou místnost a dva převáty. Více o jejím členění díky pozdějším úpravám a devastaci nevíme. Výstavbou paláce však došlo k zahrazení původního vstupu do areálu, takže nová hradní brána musela být umístěna na východní či severní straně opevnění, přesné místo však neznáme.

Za Václava IV. byl hrad ve špatném stavu, a proto jej král dal roku 1387 v léno Kaplírům ze Sulevic, kteří objekt měli náležitě opravit a udržovat. Sulevičtí měli na své náklady opravit opevnění, palác a další stavení, včetně příkopu. Roku 1397 jej Václav IV. dal v léno „na dožití“ míšeňské markraběnce Alžbětě. Týž rok se král zbavil hradního dvora, který daroval městu, aby jej mohlo využít k výstavbě. Vymínil si však,

že ho může novému majiteli zabrat, kdyby chtěl on nebo jeho následovníci hrad rozšiřovat. Z písemných pramenů víme, že tu v únoru 1421 pobýval král Zikmund Lucemburský. Královským majetkem zůstal hrad až do roku 1499, kdy „v témž městě zámek [hrad] náš pustý“ věnoval Vladislav II. Jagellonský Litoměřickým k „jich obecní potřebě“. Je zajímavé, že nejspíš až počátkem 16. století byl samostatně stojící hradní objekt začleněn do městského opevnění. Ovšem v této době již opevněné místo zaniklo, sloužilo k hospodářským účelům a pomalu se vytrácelo z povědomí obyvatel města. Pouze po něm zůstal kromě několika torzovitých objektů pomístní název Hrádek.

Ilona Kotyzová – Oldřich Kotyza
Litoměřice v cyklu Zmizelé Čechy

PSEUDOVĚDA - KRYPTOZOOLOGIE

Kryptozoologie (z řeckého kryptos- skrytý) je obor zoologie zkoumající živočichy, o kterých neexistují nezvratné důkazy, ale jejichž existenci naznačují zprávy domorodců, pozorování cestovatelů, historické záznamy, legendy, apod. Mnozí zoologové kryptozoologii jako vědu neuznávají. Někteří skeptici ji dokonce označují za pseudovědu. Na druhou stranu, značné množství kryptozoologů je také profesionálními zoology.

Živočichové, jimiž se kryptozoologie zabývá, jsou označováni jako kryptidy. Za zakladatele kryptozoologie je považován francouzský zoolog Bernard Heuvelmans, jehož kniha Na stopě ignorovaných zvířat (1955) upozornila světovou veřejnost na mnohé záhady zoologického světa.

V roce 1982 byla založena organizace International Society of Cryptozoology,

místopředsedou byl zvolen Roy P. Mackal. Tato organizace vydávala čtyřikrát ročně publikace, ve kterých se snažila zmapovat záhadné tvory této planety. Roku 1998 ale z finančních důvodů ukončila činnost. V České republice se touto problematikou zabírají mimo jiných Jaroslav Mareš (1937–2021), Ivan Mackerle a Vojtěch Sláma.

Rozdělení kryptidů

Kryptidy lze rámcově rozdělit do následujících kategorií:

- kryptid je zaměňován s jiným, již prokázaným živočišným druhem – např. šimpanz bonobo dlouho nebyl považován za samostatný druh;
- kryptid není v dané oblasti vědecky prokázán, ale mimo tuto oblast jde o běžně známého tvora – např. svědectví o pozorování velkých kočkovitých šelem mimo jejich oblast rozšíření (na britských ostrovech apod.);

- kryptid je v dané oblasti považován za vyhynulého, ale přesto se stále objevují zprávy o jeho spatření – např. latimérie byla považována za vyhynulou, neověřená pozorování vakovlka v Austrálii a Tasmánii;
- kryptid je neprokázaný, dosud neobjevený živočišný druh, zmiňovaný v místních pověstech, vyprávěních, svědectvích domorodců apod. – např. okapi byl dlouho považován za fiktivního tvora, dnes do této kategorie spadají např. tajemný pouštní „červ“ olgoj chorchoj, himálajský opočlověk yetti, západojávský obrovský netopýr ahoool apod.

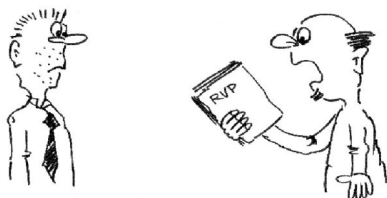

FYZIKÁLNÍ VTIPY

- ✓ „Jak jsi dopadl u zkoušky?“ „Propadl jsem. Měl jsem vysvětlit během pěti minut něco, na čem Newton pracoval celý život.“
- ✓ Profesor přednášel atomovou fyziku a napsal na tabuli řadu vzorců. „Podívejte se, prosím, na tyto výpočty. Na konci máme o pět elektronů méně, než jsme měli na začátku. Kam se poděly?“ V posluchárně je mrtvé ticho. „No, kam se poděly?“ opakuje profesor otázku. Vtom se ozve z hloubi posluchárny hlas: „Ať nikdo neopouští posluchárnu!“
- ✓ Žákyně upozorňuje fyzikáře: „Pane učiteli, když říkáte, že černá barva je neviditelná, tak si tedy, prosím vás, vezměte na sebe něco jiného než černé kalhoty, protože jsou vám vidět trenky!“
- ✓ Učitel k žákům: „Definujte vesmír a řekněte mi tři příklady.“
- ✓ Elektrický proud je v kapalinách přenášen prostřednictvím jointů.

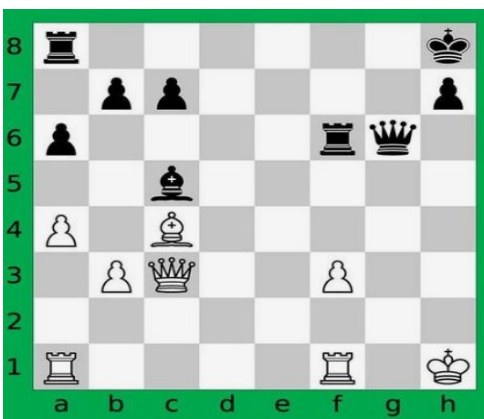

A NĚCO ZE ŠKOLSTVÍ

FO7
dibuj.cz

DOBŘÝ DEN, PANE ŘEDITELI. TAK TADY TO MÁTE. DVA ROKY ÚSILÍ A ODŘÍKÁNÍ. RÁMCOVÝ UZDĚLÁVACÍ PROGRAM NAŠÍ ŠKOLY, KONEČNÁ VERZE. OPRAVDU MUSÍM ŘÍCT, ŽE Z TOHO MÁM POCIT DOBRĚ VYKONANÉ, ÚPLNĚ ZBYTEČNÉ PRÁCE.

ŠACHOVÉ ÚLOHY

Bílý táhne a matuje 3. tahem
Umělá úloha.

A TEĎ BEZ LEGRACE

$$\begin{array}{l} \text{If} \\ \text{PERU} \\ + \text{PERU} \\ \hline \text{EEUU} \\ \text{Then} \\ \text{P} + \text{E} + \text{R} + \text{U} = ? \end{array}$$

$$X^2 = e^X$$

$$X = ?$$

3

LISTOPAD -BOBŘÍ MĚSÍC

LISTOPAD 2023						
Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle
30	31	1 Felix	2 Tobiáš Památka zesnulých	3 Hubert	4 Karel, Karla	5 Miriam, Emerich
6 Liběna	7 Saskie	8 Bohumír, Bohumíra	9 Bohdan	10 Evžen	11 Martin Den válečných veteránů	12 Benedikt
13 Tibor	14 Sáva	15 Leopold	16 Otmar	17 Mikuláš, Gertruda Den boje za svobodu a demokracii	18 Romana	19 Alžběta
20 Nikola, Nikol	21 Albert	22 Cecilie	23 Klement	24 Emilie	25 Kateřina	26 Artur
27 Xenie, Oxana	28 René	29 Zina	30 Ondřej	1	2	3

PRUH

Litoměřice
tel.: 604 739 091
email: pavelhruby03@gmail.com
web: www.phrub.cz

kompile obsah Wikipedie, chatGT
grafické programy InkScape, Gimp, DALLE-E
vyrobno v programu Scribus 1.5.8
© PRUH Soft 2023